

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTATYMO NR. X-493 1, 2, 3, 4, 6, 8, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 26, 29, 34, 38 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 6¹, 19³, 20¹, 20² STRAIPSNIAIS IR 36, 37 STRAIPSNIŲ PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO
(toliau - Projektas)
(TAP-21-1336; TAIS NR. 21-28071(2))

2021-10-14 Nr. NV-2545

Vilnius

Įvertinę Projekto atitiktį įstatymams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Aiškinamajame rašte nurodoma, kad Projektu siekiama „<...> patikslinti socialinio darbo sampratą, nustatyti jo įgyvendinimo sritis ir principus, socialinio darbo lygmenis. Taip pat siekiama socialinio darbo kaip profesinės veiklos vidinio suderinamumo, profesinės kompetencijos tobulinimo mechanizmų įdiegimo ir įgyvendinimo įvairiose socialinio darbo įgyvendinimo srityse <...>“. Mūsų nuomone, Projektu keičiamame Socialinių paslaugų įstatyme (toliau – Įstatymas) siūlomas socialinio darbo reglamentavimas turėtų būti tikslinamas dėl šių priežasčių:

- daug aprašomojo, teorinio, mokslinio darbo pobūdžio nuostatų, nenustatančių taisyklių, normų ar pan., kurios savo esme ir turiniu neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatyme nurodyto teisėkūros *aiškumo principo*, reiškiančio, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas;

- Įstatyme netgi pateikiama visiškai ne šio Įstatymo reguliavimo dalyko nuostata, kad socialinis darbas yra *akademinė disciplina* (?); be kita ko, tokios formuluotės nenumato nei Mokslo ir studijų įstatymas, nei Švietimo įstatymas;

- Įstatymo 19 straipsnio 6 dalyje (Projekto 14 straipsnio 2 dalis) nurodoma, kad „*Socialinių paslaugų įstaigoje dirba socialiniai darbuotojai, individualios priežiūros darbuotojai ir kiti socialinių paslaugų srities darbuotojai, kurių pareigybų ir atliekamų funkcijų sąrašą tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras, taip pat švietimo, sveikatos priežiūros specialistai ir kiti darbuotojai*“. Atsižvelgiant į tai, kad Projekte siūlomos nuostatos dėl socialinių paslaugų srities darbuotojų reguliacijos, ją vykdančių subjektų ir pan., bei į tai, kad Įstatymo 2 straipsnyje (Projekto 2 straipsnis) siūloma apibrėžti socialinio darbuotojo, individualios priežiūros darbuotojo sąvokas, siūlome įvertinti, ar Įstatyme nereikėtų apibrėžti ir kas yra *socialinių paslaugų srities darbuotojai*, taip pat kas yra *reguliacija* (žr. šios išvados 5 pastabą).

2. Pritariame Teisingumo ministerijos pakartotinėje išvadoje teiktai pastabai (į kurią neatsižvelgta) - dėl poreikio Įstatyme apibrėžti vartojamas sąvokas „*klientų paieškos paslauga*“,

„kompleksinės paslaugos šeimai“ (įvertinant Konstitucinio Teismo praktiką, tai negalėtų būti sprendžiama tik įgyvendinamųjų teisės aktų lygmeniu).

3. Siūlome įvertinti, ar Įstatymo pildomoje 2 straipsnio 3¹ dalyje (Projekto 2 straipsnio 4 dalis) apibrėžiant *individualios priežiūros darbuotojo* sąvoką, reikalinga nuoroda į „...profesinėje veikloje besivadovaujantis socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo principais...“. Minėti principai yra nurodyti Įstatymo 4 straipsnyje, todėl jais turi vadovautis visi subjektai, kurie valdo, skiria ar teikia socialines paslaugas.

4. Siūlome įvertinti, ar Įstatymo pildomoje 2 straipsnio 4¹ dalyje (Projekto 2 straipsnio 5 dalis) nebūtų tikslinga nurodyti Metodinio kompleksinių paslaugų šeimai centro teisinį statusą - vietoj nuorodos į - *subjektas* (pvz., *juridinis asmuo* ar pan.; taip pat žr. Įstatymo 2 straipsnio 10 dalį).

5. Mūsų nuomone, redakciniu aspektu reikia tikslinti Įstatymo 3 straipsnio 1 dalį (Projekto 3 straipsnis), nes joje iš esmės yra pateikiamas socialinių paslaugų apibrėžimas. Įstatyme vartojamos sąvokos yra pateikiamos jo 2 straipsnyje, todėl siūlytume arba tikslinti Įstatymo 3 straipsnio 1 dalį (formuluojant ne kaip apibrėžimą), arba ją perkelti į Įstatymo 2 straipsnį (aprobus Terminų banko įstatymo nustatyta tvarka).

Analogiška pastaba ir dėl kitų Įstatymo straipsnių: pvz., 8 straipsnio 4 dalies (Projekto 7 straipsnis), 20 straipsnio 1 dalies (Projekto 16 straipsnis), 20¹ straipsnio 1 dalies (Projekto 17 straipsnis) ir t.t.

6. Siekiant Įstatymo nuostatų sistemiškumo, Įstatymo 6¹ straipsnio 2 dalyje (Projekto 6 straipsnis) siūlome vartoti tokią formuluotę, kokia naudojama Įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje ir 8 straipsnio 2 dalyje (t.y. *paslaugoms priskiriamos...<...>*“).

7. Siūlome įvertinti, ar nereikia keisti Įstatymo 8 straipsnio 1 dalies (t.y., ar joje taip pat neturėtų būti nuoroda į prevencines paslaugas (prieš žodžius „bendrųjų socialinių paslaugų nepakanka“).

8. Įstatymo 14 straipsnis siūlomas pildyti nauju 8 punktu - siūloma nauja Socialinių paslaugų priežiūros departamento funkcija – „vykdo socialinių paslaugų srities darbuotojų reguliaciją“ (Projekto 9 straipsnio 3 dalis). Atkreipiame dėmesį, kad ši nuostata nepilnai dera su Įstatymo 20² straipsnio 1 dalimi (Projekto 18 straipsnis), kurioje nurodomi ir kiti subjektai, vykdanys socialinių paslaugų srities darbuotojų reguliaciją. Būtina suderinti.

9. Aiškinamajame rašte nurodoma, kad siūloma Įstatymo 18 straipsnio 9 dalį papildyti nuostata, kad...“.<...> *atestuotų asmenų ir kitų specialistų pagalba įtėviams būtų teikiama esant jų prašymui*“. Projekto 13 straipsnio 3 dalyje siūloma tokia Įstatymo 18 straipsnio 9 dalies formuluotė: „Vaikus globojančiai šeimai, globėjams (rūpintojams), budintiems globotojams, įtėviams (**esant jų prašymui**) ir šeimynų dalyviams ar besirengiantiems jais tapti asmenims kiekvienoje savivaldybėje

nuolat teikiama Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atestuočių asmenų ir kitų specialistų pagalba, užtikrinanti jų prižiūrimų, globojamų (rūpinamų) ar įvaikintų vaikų visapusišką vystymąsi ir ugdymą“. Mūsų nuomone, šis paryškinti šriftu nurodytas siūlymas gali būti suprantamas dviprasmiškai ir skliaustuose nurodyta išlyga galėtų aiškinama, kad taikoma ne tik tėvams, bet ir kitiems subjektams - *Vaikus globojančiai šeimai, globėjams (rūpintojams), budintiems globotojams.* Siekiant teisinio aiškumo bei atsižvelgiant į aiškinamajame rašte nurodytą siekį, kad turėtų būti taikoma tik tėvams, siūlome patikslinti formuluotę.

10. Nėra aišku, kas yra Įstatymo 19³ straipsnio 3 dalies 4 punkte (Projekto 15 straipsnis) minimos *kitos pirminės ir antrinės prevencijos priemonės.*

11. Įstatymo 20 straipsnio 9 dalyje (Projekto 16 straipsnis) kaip viena iš socialinio darbuotojų pareigų nurodoma *„privalo.... dirbti su potencialiai agresyviais asmenimis (agresyviomis šeimomis), kartu dalyvaujant bent vienam socialinių paslaugų srities darbuotojui ir (ar) bent vienam sveikatos priežiūros specialistui“.* Atkreipiame dėmesį, kad nei Įstatyme, nei viename iš Įstatymo 2 straipsnio 14 dalyje nurodomų įstatymų nėra apibrėžta kas yra *„potencialiai agresyvūs asmenys (agresyvios šeimos)“.* Siūlome įvertinti, ar nekils praktinių problemų įgyvendinant ir taikant šią teisiškai neapibrėžtą nuostatą.

12. Reikia tikslinti Įstatymo 20² straipsnio 2 dalies 2 punktą (Projekto 18 straipsnis), nurodant *ka* konsultuoja ir *kam* teikia išvadas bei pasiūlymus strateginiais socialinio darbo, kaip profesinės veiklos, tobulinimo, socialinių paslaugų klausimais Lietuvos socialinio darbo taryba.

13. Pagal siūlomas Projekto 24 straipsnio 1 dalies nuostatas, kai kurie straipsniai turėtų įsigalioti kitą dieną po įstatymo oficialaus paskelbimo Teisės aktų registre. Atkreipiame dėmesį, kad kai kurioms šių straipsnių nuostatoms įgyvendinti turės būti keičiami (priimami) įgyvendinamieji teisės aktai (pvz., Įstatymo 19 straipsnio 8 daliai, 20 straipsnio 5 daliai, 38 straipsnio 4¹ daliai ir t.t.), todėl turėtų būti numatoma vėlesnė įsigaliojimo data, atsižvelgiant į Teisėkūros pagrindų įstatyme nurodytą teisėkūros sistemiškumo principą (*reikiantį, kad teisės normos turi derėti tarpusavyje, žemesnės teisinės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams, įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigaliojusių kartu su įstatymu ar atskiromis jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina).*

Taip pat pagal Projekte siūlomas skirtingas atitinkamų straipsnių įsigaliojimo datas, atsiranda tam tikras teisinio reguliavimo nesuderinamumas, pvz., Įstatymo 20² straipsnis (Projekto 18 straipsnis), kuriame nurodoma, kad Socialinių paslaugų srities darbuotojų etikos kodeksą tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras, įsigalioja 2022 m. liepos 1 d., tuo tarpu socialinių darbuotojų pareiga profesinėje veikloje vadovautis šiuo kodeksu (Įstatymo 20 straipsnis - Projekto 16

straipsnis) – įsigaliojū anksčiau, t.y. kitą dieną po įstatymo oficialaus paskelbimo Teisės aktų registre (?) ir t.t.

Siūlome šiais aspektais įvertinti viso Projekto nuostatas, suderinti tarpusavyje nuostatas dėl įsigaliojimo, taip pat įvertinti dėl poreikio nustatyti vėlesnę įsigaliojimo datą (tai atvejais, kai turės būti priimami įgyvendinamieji teisės aktai). Taip pat atitinkamai koreguoti, pildyti ir aiškinamojo rašto 12 punktą.

14. Siūlome įvertinti, ar Projekto 2 straipsnio 4 dalis neturėtų įsigalioji kartu su įstatymo 19 straipsnio 6¹ dalimi (Projekto 14 straipsnis įsigalioja 2022 m. liepos 1 d.), bei atitinkamai koreguoti Projekto 24 straipsnio 1 dalį.

15. Projekte turėtų būti suvienodinamos vartojamos formuluotės:

15.1. *grupės* ir *asmenų grupės*;

15.2. *mikro-, mezo-* ir mikrolygmuo, makrolygmuo.

16. Projektas tikslintinas teisės technikos aspektu atsižvelgiant į Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr.1R-298, nuostatas:

16.1. Projekto lyginamojo varianto 2 straipsnio 1 dalyje (keičiamo Įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 1 punktas) netiksliai parodyti pakeitimai lyginant su šiuo metu galiojančia šio punkto redakcija; analogiška pastaba ir dėl Įstatymo 20 straipsnio 1 dalies ir 7 dalies (Projekto 16 straipsnis);

16.2. atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo penktasis skirsnis baigiasi 20 straipsniu, siekiant teisinio aiškumo, siūlytume pildant Įstatymą 20¹ ir 20² straipsniais nurodyti, kad pildomas Įstatymo penktasis skirsnis (žr. Projekto 17, 18 straipsnius);

16.3. atkreipiame dėmesį, kad Įstatymo 6 straipsnio pavadinimas nepilnai atitinka šio straipsnio turinį. Siūlytume atitinkami papildyti Projekto 5 straipsnį ir straipsnio pavadinimo keitimu;

16.4. Įstatymo 20 straipsnio 12 dalyje (Projekto 16 straipsnis) nurodomo Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymas turi būti rašomas su žodžiais „Lietuvos Respublikos“ (atsižvelgiant į tai, kad Įstatyme jis nurodomas pirmą kartą);

16.5. atsižvelgiant į tai, kad keičiama daugiau negu pusė Įstatymo straipsnių, remiantis Teisėkūros pagrindų įstatymo 14 straipsnio 3 dalimi, Įstatymas turėtų būti dėstomas nauja redakcija.

17. Tikslintinas ir pildytinas aiškinamasis raštas:

17.1. aiškinamasis raštas turėtų būti tikslinamas ir trumpinamas, nes jo 3 ir 4 punktuose iš esmės pateikti galiojančio Įstatymo atitinkamų straipsnių arba Projekte siūlomų pakeitimų straipsnių pilni tekstai, kai kur net nėra paaiškinta, kodėl siūlomi atitinkami pakeitimai, o tik

nurodomos siūlomos atitinkamo straipsnio ar dalies redakcijos (turėtų būti akcentuojama kas ir kodėl keičiama);

17.2. aiškinamojo rašto 1 punkte nurodomame Projekto pavadinime „*Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 1, 2, 3, 4, 6, 8, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 26, 29, 34, 38 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo 6¹, 19³, 20¹, 20² straipsniais ir 36, 37 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas*“ po žodžio „pakeitimo,“ žodis „įstatymo“ turi būti rašomas iš didžiosios raidės. Analogiškai turi būti tikslinamas Projekto pavadinimas ir Vyriausybės nutarimo projekto 1 punkte;

17.3. aiškinamojo rašto 1 punkto pirmojoje pastraipoje nurodoma, kad „*Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka bus atrinktas metodinis kompleksinių paslaugų šeimai centras*“. Atkreipiame dėmesį, kad tai neatitinka Projekto 2 straipsnio 5 dalies, kuria siūlomas papildyti Įstatymo 2 straipsnis 4¹ dalimi, nuostatų - tvarką turės nustatyti Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Analogiškai turi būti tikslinama ir aiškinamojo rašto 4 punkto dalies „*Įstatymo papildymas 19³ straipsniu*“ paskutinė pastraipa;

17.4. Seimas 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr.XIV-72 pritarė Vyriausybės programai, (o ne patvirtino), todėl atitinkamai reikia tikslinti aiškinamojo rašto 2 punkto pirmąją pastraipą, taip pat joje reikia nurodyti minėto Seimo nutarimo pavadinimą;

17.5. aiškinamojo rašto 12 punkte pateikiama teisiškai nekorektiška nuostata, kad visus 1.1 – 1.7 papunkčiuose nurodytus teisės aktus turės priimti Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Atsižvelgiant į tai, kad kai kuriuos iš šių teisės aktų gali priimti tik Vyriausybė (pvz., 1.1., 1.2 papunkčiai ir kt.), reikia tikslinti aiškinamojo rašto 12 punktą atskiriant ir nurodant kuriuos teisės aktus priims Vyriausybė, kuriuos - Vyriausybė ar jos įgaliota institucija); be to, šiame punkte ne visur nurodomas konkretus teisės aktas, kuris bus keičiamas (pvz., žr. 2.3 papunktį); šio punkto 1.6 papunktyje turi būti nurodytas pilnas Etikos komisijos pavadinimas (žr. Įstatymo 20² straipsnio 1 dalį-Projekto 18 straipsnis);

17.6. mūsų nuomone, aiškinamojo rašto 12 punkte nurodyti ne visi teisės aktai, kurie turės būti priimti ar pakeisti priėmus įstatymą (pvz., žr. Įstatymo 19 straipsnio 6¹ dalį, 8 dalį (Projekto 14 straipsnio 3, 4 dalys.), 16 straipsnio 9 dalį (Projekto 11 straipsnio 4 dalis) ir t.t. Taip pat siūlome įvertinti, ar neturės būti keičiami šiuo metu galiojantys teisės aktai, kurie įgyvendina Įstatymo 9 straipsnio 2 dalį -*Pagalbos pinigų mokėjimą reglamentuoja Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintas mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašas*), Įstatymo 13 straipsnio 3 dalį - *Socialinių paslaugų planas sudaromas vadovaujantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinta socialinių paslaugų planavimo metodika*), Įstatymo 26 straipsnio 3 dalį - *Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintas mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos*

aprašas ir t.t. Siūlome įvertinti šiuos aspektus ir prireikus atitinkamai papildyti aiškinamojo rašto 12 punktą (taip pat žr. šios išvados 13 pastabą).

Teisės grupės vyresnioji patarėja

Daiva Gubistienė

Daiva Gubistienė, tel. +37070663736, el. p. daiva.gubistiene@lrv.lt